

АНАЛІТИК
АУДИТОРСЬКА ФІРМА

ЕКОНОМІКА ФІНАНСИ ПРАВО

ЩОМІСЯЧНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 7/2'2015

(видається з 1994 року)

ISSN 2409-1944

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата з економічних наук

Постанова президії ВАК України від 06 жовтня 2010 р. № 1-05/6. Реєстраційне свідоцтво серії КВ № 4384 від 18 липня 2000 р.

Засновники:

Аудиторська фірма "Аналітик" спільно з Академією муніципального управління та Національною академією внутрішніх справ України

Статті обов'язково проходять

відбір, внутрішнє і зовнішнє рецензування

Рекомендовано до друку та до поширення через мережу Інтернет Вченою радою Національної академії внутрішніх справ України (Протокол №11 від 2 липня 2015 року) та Вченою Радою Академії Муніципального Управління (Протокол №5 від 2 липня 2015 року). Повний або частковий передрук матеріалів журналу допускається лише за згодою редакції. Відповідальність

за добір і викладення фактів несуть автори. За зміст та достовірність реклами несе відповідальність рекламодавець.

Підписано до друку 27.07.2015

Формат 60/84/8

Наклад – 250 прим.

Адреса редакції: 01001, м. Київ, вул. Хрещатик, 44

Телефони: (050) 735-43-41, (096) 221-88-61

Факс: (044) 278-05-88

E-mail: efp.redaktor@gmail.com

Сайт: www.efp.in.ua

Суб'єкт
видавничої
справи

© "Аналітик", 2015

© "Економіка. Фінанси. Право", 2015

Типографія: ТОВ "Міжнародний бізнес центр"

ШАЦКОВА

Любов Поташівна
lyubash18@ukr.net

УДК 347.77

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК РЕЗУЛЬТАТУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

THE IDENTIFICATION OF THE OBJECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS AS A RESULT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES' INNOVATION ACTIVITIES

аспірантка Одеського
національного
політехнічного
університету

У статті представлена ідентифікація об'єктів права інтелектуальної власності промислового підприємства. Розглянуто різні типи об'єктів права інтелектуальної власності в залежності від масштабу і ролі в інноваційній діяльності промислового підприємства. Виділено масиви об'єктів права інтелектуальної власності.

В статье представлена идентификация объектов права интеллектуальной собственности промышленного предприятия. Рассмотрены различные типы объектов права интеллектуальной собственности в зависимости от масштаба и роли в инновационной деятельности промышленного предприятия. Выделены массивы объектов права интеллектуальной собственности.

Identification of intellectual property rights of the industrial enterprise is presented in article. Various types of intellectual property rights depending on the scale and a role in innovative activity of the industrial enterprise are considered. Massifs of intellectual property rights are allocated.

Ключові слова: інноваційна діяльність, об'єкти права інтелектуальної власності, ідентифікація, промислове підприємство

Ключевые слова: инновационная деятельность, объекты права интеллектуальной собственности, идентификация, промышленное предприятие

Keywords: innovative activity, intellectual property rights, identification, industrial enterprise

ВСТУП

Інноваційна діяльність впливає на результати роботи підприємств. Тому найперше мета управління промислового підприємства повинна полягати в тому, щоб виявляти, примножувати, оцінювати, грамотно управляти і захищати результати інноваційної діяльності, а саме об'єкти права інтелектуальної власності. Значна увага цим питанням приділяється в роботах зарубіжних і вітчизняних вчених таких як Б.Б. Леонтьєв, О.П. Орлюка, Г.О. Андрощука, О.Б. Бутнік-Сіверського, Е.І. Макаров, С.М. Дьяконова та ін. Однак, досліджуючи роботи з управління інноваційної діяльності промислових підприємств залишаються опрацьованим деякі аспекти. Враховуючи складність і багатогранність об'єктів права інтелектуальної власності, виникає необхідність проведення їх ідентифікації.

МЕТА РОБОТИ полягає у виділенні об'єктів, яким надається правова охорона і виявлення ознак об'єкта, які можуть забезпечити йому можливість отримати правовий захист і як можна більш широкий обсяг охоронюваних прав.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є інформація з різноманітних наукових

публікацій, праці вітчизняних та іноземних вчених, ресурси Internet, нормативно-правові акти.

В основу дослідження покладено такі методи, як групування, економічне моделювання, дедукція, індукція, структурно-логічний аналіз.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інноваційна діяльність передбачає цілий комплекс заходів, які спрямовані на створення і впровадження інновацій. В цілому, всю інноваційну діяльність можна поділити на дві стадії: науково-дослідна діяльність і діяльність з впровадження різних видів інновацій. Результатом інноваційної діяльності на науково-дослідному етапі є - наукові знання, відкриття, результати НДР, науково-технічні проекти, дослідні моделі і партії нових матеріалів і техніки. Також результатом інноваційної діяльності можна вважати малосерійну інноваційну продукцію; послуги в галузі інформаційного, патентно-ліцензійного забезпечення НДДКР та виробництва; консалтингові послуги; науково-виробничі послуги з використанням унікальної апаратури.

Ідентифікація об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ) це виділення охороно спроможних результатів інноваційної діяльності та забезпечення їх правового захисту. Ця процедура передбачає вирішення таких завдань, як:

– виявлення (обстеження і встановлення наявності на матеріальних носіях) ОПІВ, використовуваної підприємством;

– визначення формальних ознак ОПІВ;

– класифікація виявлених ОПІВ за типами, видами матеріального носія - масивами відповідно до загальноприйнятої класифікації та ін.;

– правова експертиза (виявлення документів, що встановлюють правомочність володіння і (або) використання інтелектуальної власності, підтвердження правомочного володіння майновими правами);

– оформлення формуляра і ведення єдиного реєстру на ОПІВ.

Здійснюючи інноваційну діяльність, підприємство на різних етапах може отримати різні результати, які можуть бути ідентифікованими у вигляді різних типів ОПІВ. Різні типи ОПІВ мають свою специфіку, включаючи масштаб і роль в інноваційній діяльності промислового підприємства. Можна виділити наступні типи:

– одиночні об'єкти;

– пакет інтелектуальної власності, до складу базовий об'єкт і набір взаємозв'язаних з ним ОПІВ;

– технологія або ліцензія на технологію, що включає в себе охоронювані результати інноваційної діяльності, використання яких не обходимо для використання даної технології або виробництва виробу;

– портфель інтелектуальної власності - все ОПІВ даного підприємства, які в сукупності можуть використовуватися для підвищення ефективності діяльності підприємства.

При роботі з поодинокими об'єктами намагаються отримати максимальний прибуток, при цьому такі об'єкти, як правило, не роблять істотного впливу на ринкову частку або взагалі стратегію підприємства [1].

Портфель інтелектуальної власності промислового підприємства формується за результатами інноваційної діяльності, спрямованої на захоплення і утримання ринкової частки, отримання конкурентних переваг, оволодіння новими технологіями і т.п. Він містить:

– масив об'єктів патентного права - винаходи, корисні моделі, промислові зразки;

– масив специфічних об'єктів інтелектуальної діяльності - ноу-хау, раціоналізаторську пропозицію, топографія інтегральних мікросхем;

– масив об'єктів засобів індивідуалізації товарів і послуг - знаки для товарів і послуг, зазначення походження товару, фірмове найменування;

– масив об'єктів авторського права - комп'ютерні програми, бази даних.

Дамо характеристику елементів ідентифікації ОПІВ, що виникають при здійсненні інноваційної діяльності промисловими підприємствами.

Масив об'єктів патентного права:

Технологія виготовлення інноваційного продукту та інноваційної продукції: патентний захист цього виду ОПІВ здійснюється після їх кваліфікації як винаходи відповідно до Закону України. Захист

технології виготовлення продукції патентами доцільна у випадках, якщо є можливість проконтролювати технологію конкурентів. Винахід - технічне рішення, яке стосується продукту або способу, яке має винахідницький рівень, є промислово придатним і новим. Патенти видаються двох видів: деклараційний - строком на 6 років за явочній процедурі на локальну новизну; «повний» патент - строком на 20 років за процедурою проведення кваліфікаційної експертизи. Перший вид патенту можна отримати протягом 6-8 місяців, другий - за 2-3 роки [2].

Конструкція оснащення для виробництва інноваційного продукту та інноваційної продукції: патентний захист пристроїв здійснюється після їх кваліфікації як винаходу чи корисної моделі відповідно до Закону України. Корисна модель - технічне рішення, що відноситься до пристроїв, є промислово придатним і новим. Патенти видаються терміном від 6 до 20 років [2].

Форма коробок для упаковки інноваційної продукції: захист цього виду ОПІВ здійснюється шляхом отримання патентів на промислові зразки. Промислові зразки - художнє або художньо-конструкторське рішення промислового виробу, що визначає його зовнішній вигляд, призначене для задоволення ергономічних та естетичних потреб, є промислово придатним і новим. Термін дії патенту 10 років. При винесенні рішення про видачу патенту враховується оригінальність форми, розфарбовування. Патентом охороняється композиція, а не слова або написи [3].

Форма, малюнок чи розфарбування інноваційної продукції: захист цього виду ОПІВ здійснюється шляхом отримання патенту на промисловий зразок.

Етикетка: оригінальна композиційне художнє виконання назви на етикетки може охоронятися як промисловий зразок відповідно до Закону України.

Листок рекламний: захист художнього в певному стилі оформлення оригінального змісту рекламного тексту здійснюється шляхом отримання патенту на промисловий зразок.

Алгоритм роботи комп'ютерної програми: патентна охорона поширюється на суть, основоположну ідею програми, втілену в алгоритмі. З метою охорони та захисту алгоритму роботи комп'ютерної програми з вирішення конкретного завдання подаються Заявки на отримання патенту на винахід (корисну модель).

Відмінність промислового зразка від інших об'єктів патентного права це захист зовнішнього вигляду, тоді як винахід і корисна модель захищають технічну сутність. Відмінність корисної моделі від винаходу в тому, що за допомогою корисної моделі можна захистити розробку, яка є новою і комерційно цікавою, але не має достатнього винахідницького рівня.

Масив специфічних об'єктів інтелектуальної діяльності:

Комерційна таємниця (ноу-хау): для отримання правової охорони комерційна таємниця (ноу-хау) повинна бути невідома і до неї немає вільного доступу третім особам, мати справді комерційну

цінність, інформація справді, власник зазначеної інформації повинен вживати необхідні заходи щодо збереження її конфіденційності. Її реєстрація в Україні не передбачена, вона захищається договором між сторонами. Зазвичай для охорони видається наказ по організації, в якому встановлюється, що певна інформація є секретною, терміни збереження секретності, встановлюються заходи щодо забезпечення секретності і порядок доступу [4].

Рационалізаторську пропозицію: захист цього виду ОПВ здійснюється за «Тимчасовим положенням про правову охорону об'єктів промислової власності та рационалізаторських пропозицій в Україні», в якому викладені вимоги, Закону про рационалізацію в Україні немає. Новизна і користь рационалізаторської пропозиції може бути локальною, тобто вона повинна бути корисною та новою для підприємства, якому вона подана. Вона охороняється свідоцтвом, строк діє якого 10 років [5].

Топографія інтегральних мікросхем: обсяг правової охорони такого компонування визначається його зображенням на матеріальному носії і поширюється тільки на оригінальну топографію ІМС. Свідоцтвом засвідчується набуття права інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми строком на 10 років [6].

Масив способів індивідуалізації товарів і послуг:

Торгова марка: реєстрація та захист торгової марки здійснюється як знака для товарів і послуг відповідно до закону України, який є позначенням, що сприяє відмінності товарів або послуг одних осіб від однорідних товарів чи послуг інших осіб. Свідоцтво дійсне 10 років з дати подачі заявки на реєстрацію з можливістю продовження дії щоразу на 10 років. Знак може реєструватися і як колективний. Поруч із зображенням знака проставляється міжнародне позначення про державну реєстрацію та наявності виняткових прав на знак - латинська буква «R» в колі [7].

Логотип підприємства: товарний знак словесного типу відповідно до Закону України повинен відповідати таким умовам: це слово натуральної мови або штучне, звичайного або специфічного шрифтового виконання, пов'язане з фірмовою назвою. Логотип повинен володіти: відмітними властивостями, інформативністю, лаконічністю, дешифрованістю, естетичністю, асоціативністю, новизною. Захист логотипу здійснюється шляхом його реєстрації та отримання свідоцтва. Свідоцтво дійсне протягом 10 років з можливістю продовження щоразу на 10 років. Поряд зі знаком власник має право проставляти попереджувальне маркування у вигляді знака «™», яке вказує на те, що цей знак реєструється в Патентному відомстві України.

Комбінований знак: реєстрація об'єднання логотипу та образотворчого знака можлива при наявності композиційної і сюжетної зв'язку між логотипом і зображенням. Права на даний знак надаються свідоцтвом на умовах описаних вище.

Назви товарних груп: захист власних назв товарів може здійснюватися як товарних знаків відповідно до Закону України, при цьому охороняються безпосередньо назви, тобто слова. Виконання назви на етикетки може охоронятися як промисловий зразок відповідно до Закону України.

Назви комп'ютерної програми: захист прав комп'ютерної програми відбувається шляхом реєстрації назви програми як торгової марки.

Назва місця походження товару: захист цього виду ОПВ, який вживається як позначення у назві товару, здійснюється відповідно до Закону України свідоцтвом, яке відповідає дійсності 10 років з дати подачі заявки на реєстрацію з можливістю продовження дії щоразу на 10 років.

Географічне зазначення походження товару: захист прав назви географічного місця, яка вживається як позначення у назві товару, що ідентифікує товар як походить з території країни або регіону чи місцевості на цій території, де певні якість, репутація або інші характеристики товару значною мірою пов'язані з його географічним походженням, здійснюється відповідно до Закону України свідоцтвом, яке відповідає дійсності 10 років з дати подачі заявки на реєстрацію з можливістю продовження дії щоразу на 10 років [8].

Фірмове найменування: право на фірмове найменування виникає у юридичної особи з моменту його державної реєстрації і припиняється у разі виключення юридичної особи з Державного реєстру юридичних осіб. Не може підлягати державній реєстрації схоже з уже зареєстрованим найменування юридичної особи, настільки, що їх можна переплутати або воно здатне ввести в оману споживачі; яке не відображає дійсного характеру, виду діяльності та інші важливі елементи особи. В Україні не передбачено загальнодержавного реєстру фірмових назв. Захист права на фірмову назву необхідно здійснювати через реєстрацію його як товарний знак відповідно до закону України.

Доменне ім'я: не є самостійним ОПВ. Однак доменні імена відображають в собі той чи інший засіб індивідуалізації учасників цивільного обороту або товарів і послуг, тобто як засіб індивідуалізації товарів і послуг - торговельні марки, так і у випадку з індивідуалізації учасників цивільного обороту - найменування юридичних осіб. На сьогоднішній день українське законодавство не регулює безпосередньо права на використання доменів. Єдиним нормативним актом, що визначає умови використання доменного імені, є Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», згідно з яким власник зареєстрованого знака володіє правом використовувати цей знак в мережі Інтернет. Захист цього виду ОПВ здійснюється тільки на підставі Свідоцтва про реєстрацію відповідної словесного знака для товарів і послуг.

Масив об'єктів авторських прав:

Код комп'ютерної програми: підставою для віднесення коду комп'ютерної програми до об'єктів авторського права служить те, що і рядки літературного твору, і рядки комп'ютерної програми відображаються автором символами-літерами або

символами-операторами. Авторське право на комп'ютерну програму виникає з моменту, коли ідея матеріалізується у автора-програміста в якусь систему символів, закон встановлює належність авторського права на комп'ютерну програму тій особі, яка офіційно зареєструвало комп'ютерну програму як об'єкт авторського права, реєстрація якої відбувається шляхом подання заявки. Для Свідоцтва про реєстрацію авторського права на програмне забезпечення не вимагається щорічна підтримка і продовження. Для сповіщення про авторські права автор або правовласник мають право проставляти відповідне маркування на примірниках твору - знак охорони авторського права, який являє

собою сукупність трьох елементів: знак - латинська буква «С» в колі, ім'я власника авторських прав і рік першої публікації твору [9].

Бази даних: законодавство віднесло електронні бази даних до об'єктів авторського права і надало їм правову охорону як збірок.

Веб-сайт: оскільки веб-сайт, по суті, є свого роду комп'ютерною програмою (або, принаймні, базою даних), його захист здійснюється як об'єкта авторських прав.

На рисунку 1 представлені ОПВ промислового підприємства в розрізі масивів та за ідентифікаційними признаками правового захисту.

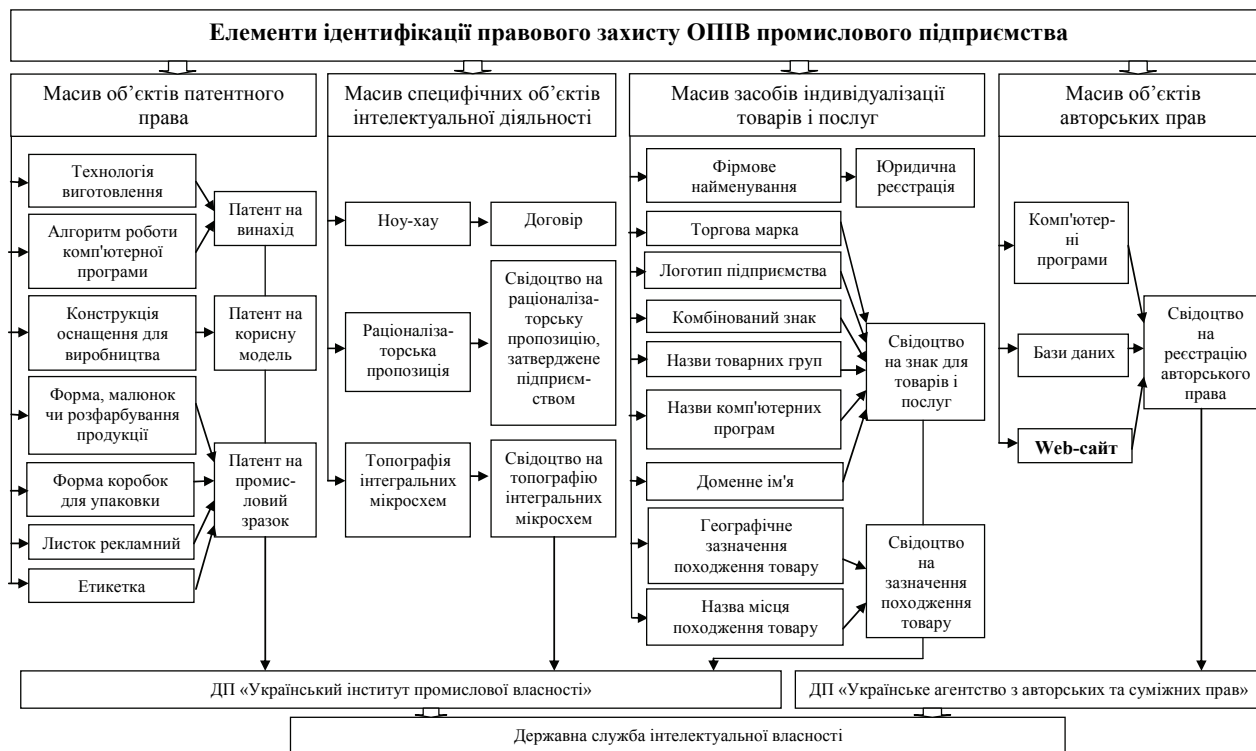

Рисунок 1. Елементи ідентифікації правового захисту ОПВ промислового підприємства

Треба враховувати, що в основі прийняття рішення про правовий захист результатів інноваційної діяльності завжди має бути розуміння основного принципу - чи принесе правовий захист вигоду більшу, ніж витрати на її забезпечення.

Грамотне використання тієї чи іншої форми правового захисту результатів інноваційної діяльності є потужним інструментом для ведення бізнесу, оскільки дозволяє зайняти міцне положення на ринку, отримувати доходи від їх використання [10].

Нижче в таблиці 1 показані конкурентні переваги охоронюваних результатів інноваційної діяльності у порівнянні з неохоронюваними аналогами.

Цінність результатів інноваційної діяльності неможливо визначити до моменту споживання, без практичного застосування вони представляють собою набір відомостей, позбавлений будь-якої економічної цінності. Мета кодифікації - привести існуючі результати інноваційної діяльності в таку форму, яка дозволить користуватися цими знаннями.

Таким чином, коли замислюється і створюється новий продукт або послуга, спосіб їх виробництва, нововведення в організаційній, фінансовій та інших сферах, з'являється охороною спроможне кодифіковане знання - знання, яке можна зберігати і передавати за допомогою матеріальних носіїв у вигляді текстів, схем, малюнків і т.п.

Охороною спроможні результати інноваційної діяльності, що охороняються як ОПВ, це характерний приклад кодифікованого знання, що входить до складу інтелектуальних ресурсів підприємства, які є джерелами виникнення витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності. Недооцінка такого інтелектуального ресурсу, як ІС, призводить до того, що підприємство втрачає переваги по відношенню до своїх конкурентів, у тому числі і стратегічні, що в кінцевому рахунку відбивається не тільки на його престижі, а й призводить до недооцінки витрат інноваційної діяльності.

Таблиця 1

Конкурентні переваги охоронюваних результатів інноваційної діяльності у порівнянні з неохоронюваними

Конкурентні переваги ОПІВ в порівнянні з неохоронюваними	Шляхи та засоби отримання максимальної економічної ефективності
Монопольне становище правовласників і ліцензій на ринках країн, де діє правова охорона - максимальні обсяги продажів через відсутність конкурентів	Встановлення монополю високих цін на продукції та послуги; можливість продажу патентів і ліцензій, регулювання діяльності ліцензіатів
Звільнення від обмежень у бізнесі, пов'язаних із застосуванням антимонопольного законодавства	Використання виняткових прав правовласників володіти, розпоряджатися і використовувати охоронювані ОПІВ
Гарантовані на основі експертизи винахідницький рівень, абсолютну новизну	Більш висока конкурентоспроможність продукції та послуг, що забезпечують великий попит і обсяги реалізації конкурентоспроможних товарів і послуг
Створення і розвиток нових форм підприємницької діяльності на основі ОПІВ, включаючи франчайзинг (комерційна концесія), виробнича кооперація на ліцензійній основі, спільні підприємства на основі охоронюваних ОПІВ та ін.	Створення широкої мережі з використанням фінансових коштів партнерів по співпраці при порівняно низьких витратах власників ОПІВ
Включення ОПІВ до складу нематеріальних активів підприємства і підвищення його вартості	Отримання додаткового економічного ефекту при продажу підприємства, випуск акцій і облігацій, отриманні кредиту та ін.
Швидке зростання ділової репутації (гудвіл) корпорацій, їх іміджу, популярності товарних знаків і торгових марок підприємства, фірмових найменувань, перетворення їх на «бренд»	Капіталізація ОПІВ і швидке зростання вартості підприємства за рахунок нематеріальних активів

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна зробити висновок, що результати інноваційної діяльності, будучи ідентифікованими у вигляді ОПІВ, володіють специфічними властивостями, що забезпечують промисловим підприємствам явні конкурентні переваги. Ідентифікація ОПІВ дозволяє визначити їх вартісні показники залежно від цілей використання, тому аналіз витрат і подальша оцінка ОПІВ повинні розроблятися в декількох варіантах залежно від типу об'єкту. Існує цілий ряд стандартних методів або моделей розрахунку витрат, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності. Але вони, як правило, описуються незалежно від масиву ОПІВ. Водночас специфіка масивів, яка визначається набором показників, що відображають витрати інноваційної діяльності промислового підприємства, вимагає проводити розрахунок за масивами ОПІВ, який дозволить враховувати специфіку кожного. Зазначене вимагає подальшого пошуку методичного інструментарію щодо формування механізму управління витратами інноваційної діяльності з урахуванням результатів ідентифікації ОПІВ.

Список використаних джерел

1. Назаренко А.Г. Методы оценки интеллектуальной собственности от способа ее формирования и использования [Текст] / А.Г. Назаренко // Экономика: Вісник Донецького національного університету, 2007. – Вип. 2. – С. 347-349.
2. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: закон України від 15.12.1993 р. № 3687-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст.32.

3. Про охорону прав на промислові зразки: закон України від 15.12.1993р. № 3688-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – Ст.34.

4. Про науково-технічну інформацію: закон України від 25.06.1993р. № 3322-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст.345.

5. Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та націоналізаторських пропозицій в Україні: указ Президента України від 18.09.1992 р. № 479/92 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/479/92>

6. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : закон України від 25.06.1993р. № 3322-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – Ст.345.

7. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: закон України від 15.12.1993 р. № 3689-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – №7. – Ст. 36.

8. Про охорону прав на зазначення походження товарів: закон України від 16.06.1999 р. № 752-ХІV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 32. – Ст. 267.

9. Про авторське право і суміжні права: закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 64.

10. Ковтуненко К.В. Особливості використання промисловим підприємством результатів його інноваційної діяльності / К.В. Ковтуненко // Экономика и управление: Научно-практический журнал Национальной академии природоохранного и курортного строительства. – № 4. – Симферополь: РИО НАПКС, 2013.– С.15-19.